

POSTANOWIENIE

Dnia 22 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Józef Kowalski (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej przeciwko A. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 listopada 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Węgrowie z 17 września 2018 r., sygn. I Nc 588/18:

- 1. odrzuca skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Pismem z 22 marca 2022 r. Prokurator Generalny wywiódł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Węgrowie z 17 września 2018 r., I Nc 588/18, w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej przeciwko A. K. o zapłatę.

Powyższy prawomocny nakaz zapłaty został zaskarżony – na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 154 ze zm.; dalej: „ustawa o SN”), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (...) – w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy o SN zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zarzucił:

I. naruszenie zasad wolności, praw człowieka i obywatela określonych w art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 76 Konstytucji RP, tj. zasady demokratycznego państwa prawa, zasady ochrony konsumentów, zasady zaufania jednostki do państwa oraz zasady równości wobec prawa w płaszczyźnie jego stosowania, polegające na dokonaniu rozszerzającej wykładni niewystarczająco precyzyjnej i określonej normy prawa materialnego, tj. art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2412 ze zm.; dalej: „ustawa o s.k.o.k.”) z pominięciem powołanych zasad konstytucyjnych oraz systemowej i celowościowej egzekucji regulacji dotyczących istoty funkcjonowania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych i odpowiedzialności członków kasy wynikających z art. 3, art. 19 § 2 i 3, art. 38 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1285 ze zm.; dalej: „p.s.”) w zw. z art. 2 ustawy o s.k.o.k. oraz regulacji art. 333 ust. 1, art. 173, art. 144, art. 61 i art. 62 ustawy z dnia 28 lutego 2013 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.; dalej: „p.u.”), w tym celu postępowania upadłościowego, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia prawa własności pozwanej A. K. i pozbawienia jej ochrony jako konsumenta, a ponadto spowodowało nieuzasadnione, w świetle konstytucyjnej zasady równości, zróżnicowanie sytuacji udziałowców Kasy *de facto* pozbawiające pozwaną jako członka SKOK w upadłości jej ustawowego uprawnienia do zakwestionowania zasadności zwiększenia swojej partycypacji w stratach Kasy wobec zastąpienia decyzją syndyka z 28 października 2016 r., nr [...], zastrzeżonej do wyłącznej właściwości Walnego Zgromadzenia Przedstawicieli Kasy, uchwały w przedmiocie sposobu pokrycia strat bilansowych (...),

II. naruszenia w sposób rażący prawa, tj.:

1/ prawa procesowego art. 498 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 499 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i wydanie nakazu zapłaty w sytuacji, gdy twierdzenia faktyczne zawarte w pozwie, w świetle okoliczności sprawy i powołanych wyżej przepisów prawa materialnego p.s., ustawy o s.k.o.k. oraz p.u., a także postanowień Statutu Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej nie uzasadniały dochodzonego roszczenia, które było oczywiście bezzasadne, co winno skutkować skierowaniem sprawy na rozprawę,

2/ prawa materialnego, tj. art. 38 § 1 pkt 4 p.s. w zw. z art. 2 oraz art. 26 ust. 3 ustawy o s.k.o.k. i § 59 ust. 5 Statutu Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w zw. z art. 333 ust. 1, art. 173, art. 144, art. 61 i art. 62 p.u. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie skutkujące uwzględnieniem dochodzonego przez powoda roszczenia i wydaniem nakazu zapłaty (...),

- art. 5 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie, a w rezultacie niesłuszne wydanie nakazu zapłaty zasądzającego od pozwanej na rzecz powoda dochodzonej w sprawie należności (...).

W oparciu o powyższe zarzuty, rozwinięte następnie w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, Prokurator Generalny – działając na podstawie art. 91 § 1 ustawy o SN – wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Węgrowie z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Skarżący Prokurator Generalny przedstawił w swym środku zaskarżenia dotychczasowy przebieg postępowania. Powód – syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. w pozwie z 25 czerwca 2018 r. (...) wniósł o zasądzenie od pozwanej A. K. kwoty 749,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 13 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz obciążenie kosztami procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu żądania wskazał, iż powód dochodzi roszczenia z tytułu wpłaconych i posiadanych przez A. K. udziałów w Spółdzielczej Kasie

Oszczędnościowo-Kredytowej w W., a więc obowiązków powstałych z tytułu członkostwa (...). Podniesiono, że pozwana złożyła 22 stycznia 2010 r. deklarację członkowską w SKOK W.. A. K. poświadczyła, że będzie ściśle przestrzegała przepisów obowiązującego statutu i regulaminów, których treść jest jej znana, uchwał Walnego Zebrania oraz postanowień władz statutowych. Po podpisaniu i złożeniu deklaracji członkowskiej uiściła wkład członkowski w wysokości 1,00 zł, opłaciła wpisowe w kwocie 39,00 zł oraz wniosła jeden udział obowiązkowy w kwocie 30,00 zł. Złożyła również 22 października 2011 r. oświadczenie o zadeklarowaniu 10 dobrowolnych nadobowiązkowych udziałów, a 27 października 2012 r. – 14 udziałów, które zobowiązała się wpłacić do Kasy w terminie 30 dni od złożenia oświadczenia. Udziały nadobowiązkowe w kwocie 749,00 zł zostały przez nią wniesione i opłacone (...). Łączna kwota zadeklarowanych i wpłaconych przez pozwaną udziałów obowiązkowych i nadobowiązkowych stanowiła równowartość kwoty dochodzonej pozwem.

W dniu 4 listopada 2014 r. Komisja Nadzoru Finansowego podjęła decyzję o ustanowieniu zarządcy komisyjnego w SKOK W.. W dniu 10 grudnia 2014 r. zarządca komisyjny poinformował KNF, że Kasa nie reguluje bieżących zobowiązań. Wobec powyższego KNF decyzją z 11 grudnia 2014 r. zawiesiła działalność SKOK w W. (...). Postanowieniem z 5 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie w sprawie o sygn. X GU 53/15/15 ogłosił upadłość SKOK W. z siedzibą w W. z możliwością zawarcia układu (...). Postanowieniem z 19 marca 2015 r., X GUp 87/15, Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie zmienił postanowienie z 5 lutego 2015 r. o ogłoszeniu upadłości w ten sposób, że zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego. Jednocześnie odwołano zarządcę masy upadłości, a na syndyka masy upadłości wyznaczono L. K..

Decyzją nr [...] z 17 marca 2015 r. zarządca masy upadłości SKOK w Wołominie działając na podstawie art. 26 ust. 2 ustawy o s.k.o.k. oraz § 59 ust. 2 statutu SKOK W. w związku z odnotowaną za 2014 rok stratą bilansową Kasy zdecydował o zaliczeniu środków zgromadzonych w ramach funduszu zasobowego w kwocie 170 990 885,28 zł i funduszu udziałowego w kwocie 34 083 090,00 zł,

a także wszelkich wpłaconych przez członków SKOK W. środków na pokrycie tej straty Kasy za 2014 rok.

Wobec faktu, że strata za rok 2014 w wysokości 2 264 215 497,98 zł nie została w całości pokryta zarówno z funduszu zasobowego jak i z funduszu udziałowego, decyzją syndyka masy upadłości SKOK W. z 28 października 2016 r., nr [...]1, wydaną na podstawie § 59 ust. 5 Statutu w zw. z art. 26 ust. 3 ustawy o s.k.o.k., syndyk stwierdził, że członkowie SKOK W. ponoszą odpowiedzialność za jej stratę bilansową do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, oznaczając granice tej odpowiedzialności w ten sposób, że członek Kasy, w związku z zaistniałą stratą, jest zobowiązany do dopłaty 100% wartości posiadanych i wpłaconych udziałów (...).

W związku z powyższym, syndyk pismem z 21 listopada 2016 r. wezwał pozwaną do zapłaty na rzecz SKOK W. kwoty stanowiącej równowartość wpłaconych przez nią udziałów, jednak pozwana ich nie uiściła.

W zakresie podstawy prawnej dochodzonego roszczenia powód powołał się na przepisy p.s., ustawy o s.k.o.k. oraz postanowienia statutu SKOK W., z których wynika odpowiedzialność członków Kasy za straty powstałe w Kasie, a w szczególności § 59 ust. 5 Statutu SKOK W. w zw. z art. 26 ust. 3 ustawy o s.k.o.k. oraz art. 19 § 2 w zw. z art. 2 p.s. oraz opisaną powyżej decyzję z 28 października 2016 r. (...).

Sprawa powyższa została zarejestrowana pod sygn. I Nc 588/18 w Sądzie Rejonowym w Węgrowie i 17 września 2018 r. Sąd ten wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, mocą którego nakazał, aby pozwana zapłaciła na rzecz powoda kwotę 749,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 13 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 204,50 zł tytułem kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniosła w tymże terminie sprzeciw.

Pozwana w ustawowym terminie nie wniosła sprzeciwu, a nakaz stał się prawomocny.

Pismem z 20 kwietnia 2022 r. odpowiedź na skargę nadzwyczajną złożył syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W., wnosząc o oddalenie skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę nadzwyczajną rozwinięto stanowisko strony powodowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna jest niedopuszczalna i dlatego podlega odrzuceniu.

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21). W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (*T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8*).

Przechodząc do wyłożenia zasadniczych motywów wydanego orzeczenia, Sąd Najwyższy stwierdza, że przyczyną odrzucenia skargi nadzwyczajnej w niniejszej sprawie była bardzo niska wartość przedmiotu zaskarżenia, opiewająca na kwotę 749,00 zł (pominięte zostają w tym miejscu zasądzone zaskarżonym nakazem zapłaty ustawowe odsetki oraz koszty procesu).

W pierwszej kolejności odnotować należy, że przepisy ustawy o SN regulujące instytucję skargi nadzwyczajnej (art. 89-95) nie uzależniają możliwości wniesienia skargi od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia (*rationae valoris*). Zgodnie z art. 95 pkt 1 ustawy o SN, w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych – przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹ k.p.c. Na mocy art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

Sądowi Najwyższemu w składzie orzekającym znane są wcześniejsze judykaty, w których akcentowano brak ograniczeń *rationae valoris* we wnoszeniu skarg nadzwyczajnych. W wyroku z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19, Sąd Najwyższy wskazał, że „(...) w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej nie ma zastosowania art. 398² § 1 k.p.c., uzależniający dopuszczalność skargi – co do zasady – od wartości przedmiotu zaskarżenia. Innymi słowy, wniesienie skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne od każdego orzeczenia, wskazanego w art. 89 § 1 ustawy o SN bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia. Przyjęcie poglądu przeciwnego skutkowałoby natomiast koniecznością odrzucenia rozpatrywanej skargi

nadzwyczajnej”. Na podobnym stanowisku stanął Sąd Najwyższy w wyroku z 19 stycznia 2021 r., I NSNc 50/20.

Skład orzekający Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie zasadniczo przychyliła się do powyższego poglądu, podkreśla jednak, że nie może on być wykorzystywany w sposób absolutny (niejako „do granic absurdu”). W powołanych powyżej orzeczeniach wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła kilkanaście tysięcy złotych (w sprawie I NSNc 2/19 – 15 995 zł, zaś w sprawie I NSNc 50/20 – 19 590 zł), tymczasem w sprawie niniejszej należność główna zasądzona zaskarżonym nakazem zapłaty opiewa na kwotę 749 zł. Taką też sumą pieniężną oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia Prokurator Generalny (s. 1 *in fine* skargi nadzwyczajnej). Należy zauważyć, że kwota ta – w chwili wniesienia skargi nadzwyczajnej (marzec 2022 r.) i wydania orzeczenia przez Sąd Najwyższy (listopad 2022 r.) – stanowiła niespełna 25% minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2022 r., wynoszącego 3010 zł [§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1690)]. Jasne jest również, że skarga nadzwyczajna może być wywiedziona przy bardzo nikłej wartości przedmiotu sporu, gdy w sprawie doszło jednak, w toku dotychczasowego postępowania, do naruszenia praw procesowych strony (tzn. gdy istotna z perspektywy skargi jest nie tyle utrata środków o wymiernej wartości, co „utrata” niewymiernego co do wartości prawa jednostki), które to naruszenia skarga ma za zadanie usunąć (tak w sprawie rozstrzygniętej postanowieniem Sądu Najwyższego z 21 września 2021 r., I NSNc 78/20).

Powyższe musi zostać wzięte pod uwagę przy analizie dopuszczalności skargi nadzwyczajnej. Nie może ona przysługiwać w sprawach *de minimis*, angażuje bowiem znaczne siły i środki wymiaru sprawiedliwości – sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego. W sprawie niniejszej akta zostały zwrócone do Sądu Rejonowego w Węgrowie celem sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty. Skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów zawodowych oraz jednego ławnika Sądu Najwyższego (lub nawet w składzie powiększonym – art. 94 § 1 i 2 ustawy o SN). Do tego w grę

wchodzą koszty obsługi asystenckiej, biurowej, nie wspominając już o kosztach przesylek generowanych w danej sprawie.

Niezależnie od powyższego wydaje się, że w niniejszej sprawie pozwana nie była szczególnie zainteresowana pozytywnym dla niej rozwiązaniem sprawy. Nie wniosła w ustawowym terminie sprzeciwu, nie podejmowała żadnych działań procesowych, co w zasadzie świadczy o tym, że pogodziła się z koniecznością zapłaty kwestionowanej należności, która nie miała dla niej znaczącego waloru finansowego. W takiej sytuacji działanie Prokuratora Generalnego wydaje się mieć cel inny niż wynikający z założeń skargi nadzwyczajnej – Sąd Najwyższy w niniejszym składzie uważa jednak, że skarga ta nie może służyć kształtowaniu polityki legislacyjnej wobec konkretnych zagadnień związanych z funkcjonowaniem SKOK-ów, zaś w zakresie normatywnym problemu prawnego wynikającego z treści skargi wskazane byłyby raczej działania ustawodawcze.

Wszystko to powoduje, że skarga nadzwyczajna – choć co do zasady wolna od ograniczeń natury *rationae valoris* – nie może być wnoszona w sprawach o skrajnie niewielkiej wartości przedmiotu zaskarżenia, przy braku innego niż finansowy interesu strony, co w niniejszej sprawie miało w istocie miejsce.

Zgodnie z art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy odrzuca skargę kasacyjną, która podlegała odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, albo zwraca ją temu sądowi w celu usunięcia dostrzeżonych braków. Stosownie zaś do art. 398⁶ § 2 k.p.c., sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. Powołane przepisy, poprzez odesłanie wynikające z art. 95 pkt 1 ustawy o SN, stosuje się do postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, odrzucając skargę nadzwyczajną. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 ustawy o SN.

[as]